

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

9. Septimus fons Inventionis, Γνωμαί.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

bellicam nimis solerter ad usum, vel minima in dultrosorum militum excogitatum vidisset, nunc iure dicendum sit; *Pars, virtutum suscipit*: vos erudici viri doctrinam, peritis, impetitque nominibus fecistis communem.

Sed tamen in tractatione magnum est discrimen, nec ubi Achillis hasta, ibi Achillis est manus. Videndum est imprimis, ut testimonia commode, & loco dicantur, non omnes orationes decant, illa quae totae ad suavitatem, & dictionum delicias sunt compositae, raro istum testimoniorum usum admittunt, ita vergetur de numero suo, suarum periodorum ambitu discedere, aut si interdum assumunt, parca delibant, suntque in *usu* potius rei, quam in recitatione occupatae. Quae vero rationum pondera, & sensus, magis quam verba sectantur, magni faciunt auctoritates, in quibus tamen tenendus est modus, si enim nimis sint, si communes, si sine vi & pondere allatae, puerum magis colligentem sapiunt, quam virum ingeniosum.

Hic existit aliqua dubitatio, utrum Graeca Graece referenda, carmina etiam orationi adtexenda sint? Quod ad primum attinet, Demetrius Phaler. in li. quae de elocutione scripsit, eos reprehendit, qui Graecis vocibus peregrinas immiscent, & hoc ab Oratoris elegantia docet esse distinctum. Ex quo perperam faciunt illi, qui ad eruditionis ostentationem in una oratione omnia confundunt idioma. Tiberius in senatu noluit Graecam vocem *υεμαα* usurpare, quae tamen maxime necessaria videbatur. Quid igitur, qui sine vlla necessitate Hebraicorum, Graecorumque testimoniorum sylvam congerunt? num satis oratores sapere videntur? In libris, commentarijs, & ad probabilitatem, non delectationem, compositis orationibus, ubi necessitas exigit, si maiorem vim, & pondus oratio sit habitura, istud usurpare non est in decorum; & in explanationibus quidem aucthorum dignitatem habet per magnam. In concionibus vero sarago tot peregrinarum linguarum, cum praesertim concio res sit popularis, non adeo plebeijs auribus iucunda, quae magis afficiuntur eo quod liquidius intelligunt: itaque Graeca saepius, aut Hebraica citare superuacuum est, nisi forte ea sint efficacitate dictionis, ut facile alieno idiomate reddi non possint. Hoc pacto Graecum verbum se usurpasse in senatu commemorat Cicero Phil. 1. & in Pisonem, habet, argentum *εχτρα*: sed

haec quam sobria? Neque vero magis errore vacans, qui in Gallicis concionibus, seu orationibus, Latinorum prolixos locos, & communes sine vlla vi, & *υεπηε* coagmentans. Graecos etiam aucthores, ut Diuum Gregorium Nazianz. & Chrysostomum, latine loquentes inducunt, cum elegantius nostrate lingua redderentur.

Versus porro nec multos ingeri, nec omnino excludi velim: nam qui ad excludendos ab oratione versus, Ciceronis, & Demosthenis, exemplum afferunt, parum mea sententia proficiunt. Neque enim magnopere mirandum est, si in negotiosis concionibus, ubi consulto artem, & eruditionem occultant, poetarum testimonia non expromunt, qui in literario potius pulvere sunt commemorandi: quanquam insunt aliqua vestigia, ut in Orat. pro Muræna, & in Pisonem. Sed haec in exornatiuis orationibus longè commodiorem sortita sunt locum. Auctoritatem habemus ex Dione Prusæ, grauissimo oratore, qui Homericis versibus in ijs quas sapienter, copioseque conscripsit orationibus, usus est sepius. Quanquam quid Dionem appello? nonne & D. Paulus in ea nobilissima concione, quam de Deo Athenis habuit, Arati illud usurpauit *διδω χρες ισουιν*. & D. Augustus in serm. de SS. Innocent. ad populum, sententiam illam citatam:

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Septimus Fons Inventionis.

Γυμνασιον.

CAPVT IX.

TESTIMONIORUM gemmae sunt, quae à Graecis vocantur *γυμνασιον*, dicta grauias, & sententiosas, quorum apud veteres tanta fuit auctoritas, & precium, ut nihil ad maiestatem orationis exaggerandam putarent ex citatis. Itaque summam laudem meruit Thucydides, quod sententijs apposite usus esset, & poetarum utilissimus habitus est Hesiodus, qui licet ad Homeri grauitatem, nec argumento, nec dignitate carminis assurgat: tamè ob crebras quas habet sententias, mirificam laudem apud posteros est consecutus. His artibus à tenero fingi, eruditi que pueros volabant, non modò ut ad normam virtutis surgentem aetulam conformarent, sed etiam ad eloquen-

quentiam, cui peritiles videbantur, ad-
iumenta suggererent. Antiquissima sunt, (in-
quit. Quintil.) quae proprie, quamvis omni-
bus idem sit nomen, sententiae vocantur, quas
Graeci γώμας appellant: utrumque autem
nomen ex eo acceperunt, quod similes sunt
consilijs, & decretis, ut illud Afri Domitij.
Princeps qui vult omnia scire, necesse habet multa
ignoscere.

Aliae porro graues sunt, & magnificae,
quales Platonis, & Philonis sententiae de Deo,
& rebus diuinis: ut, κῆρὰ τ' ἐνα δὲ τὰς δὲ τὰ
θεὸν δ' ὄνο τὰς ἀνοράτω ἐναί, κ' πρῶτα δὲ αἰ-
μεις ἀγαθότηρα, κ' δευτέρα, κ' ἀγαθότητι τὸ
πάν ἡγενηθέναι. Ἐξ ἑστίαι, κ' ἀγαθότητι τὸ
ἀρχή. Σίτον δὲ σιωπηλάτων ἀμφοῖν τ' λόγον.
Panes, inquit, unum Deum dua sunt excellissi-
ma, & prima virtutes: Bonitas & potentia, & e-
ius quidem bonitas omnia in hanc lucem exci-
tata, potentia vero administrantur: Tertium quid-
piam est, cuius nexu duo priora copulantur, ver-
bum Dei. Et illa quidem per duo Cherubim hoc
per igneam gladium significatur. Haec plena
maiestatis, quam ut augeat, addit, se hanc do-
ctinam ab anima sua διολκπτουίτη diuino fu-
rore incensam accepisse. Tale illud D. Aug. De
us melius scitur nesciendo. Aliae sunt acutae, &
breues, quales sunt illae Senecae, Boetij, Taciti,
Sallustij, Q. Curtij, &c. ut, Quaedam tempora
cripianur nobis, quaedam subducuntur, quaedam
effluunt. Magna pars vita elabitur male agenti-
bus, maxima, nihil agentibus, tota aliud agenti-
bus. Dum differuntur vita, transcurrunt. Piet, ut mi-
nus ex crassius pendens, si hodierno manum in-
iunctis Virere voluit, qui mori non vult, & quae
ex alijs citat, maxime ex Publio Syro;

Auara iam desit quod habes, quam quod non ha-
bet.

Facit quod vult, qui velle, quod fas est potest.
Iniuriarum remedium est obliuio.

Passimum peri assidua, & indicij venenum suis
cuique utilitas.

Auaria omnia venalia habere docet.

Animus vorari qui sit se totum ingeredi.

Regum sapientia assuetudo, quam hodie auertit.
Et cetera infinita.

Aliae sunt festiuae, & prouerbiales, ut:

Ἀπλοχρηματία διαπλατῆται, ἀλλο ἢ ἄλλο.

Auaria in spem accipiet, nihil praeterca.

Ἄλτων γῆρας κερδὸς πότνη, & ἀμεινον.

Aquila senectus Graculi iuuentute melior.

Δελφὸς ἀνὴρ εἴρα νοι μὲν ἔχων ἀψήθῃ ἀπο-
λαλῶς.

Dalphius ut coronam quidem habens, sed sui pa-
riens.

Διοσὶ πῶκε δὲ ἰσῶων, ὁ δὲ ἕτερον καλαλήθη.

Duos lepores venans, neutrum capies.

Θρέψαι τὸς λυκιδεῖς, ἀρέψαι κύνας ὡς φά-
γοντι.

Paste luporum catulos pasce canes, ut te laent.

Λύχνος χρέων ἔχων, ἵπχῃ ἐν μὲ μιν ἔδλωρον.

Lucorna si indigeas memento oleum infundere.

Μὴ κίνει Καμαρίναν ἀκίνητη, γὰρ ἀμεινον.

Noli mouere Camarinam, quiescens melior est.

Νεχρὲ σῶμα λέοντος ἐφορεῖσθαι λυγρῶι.

Mortui leonis cadaueri insultant lepores.

Οψέ δὲ ὦν ἀλέβσει μύλοι, ἀλέβσει ἢ λεπία.

Sero molans Daorum mola, sed bene comminu-
unt.

Πολλοὶ τοὶ νεφθοφόροι, παῦροι δὲ τὲ Βάχ-
χοι.

Multi Thyrsiferi, pauci Bacchi.

Πελάποιο κέραλη ἐν μὲ κερῶν, ἐν ἧ ἔ-
ιδλόρι.

Polyphi capiti benum inest, & malum.

Dici non potest, quantam venustatem spiritus
huiusmodi elegantiae, quos, qui sibi familia-
res continuo visu reddunt, praecleara ad venus-
tandam orationem comparant adiumenta.
Pleni sunt autem libri, & veteres, & noui his
locis communibus, ex quo penes in contemp-
tum venerunt apud fastidiosos: seligenda e-
runt in tanta sylvula lectissima quaeque. Dein-
de obseruandum quod monet Quintilianus,
non debere esse minus crebras sententias. Ter-
tium, personae esse accommodandas: parum e-
nim decet adolescentem adhuc rerum imperi-
tium, praesertim suo Marte sententiosus lo-
qui.

Cum sententia congruit apophthegma, nisi
quod sententia laetius plerumque sumitur.
Apophthegma autem semper est dictum bre-
ue, rotandum, & sententiosum, ut definitur a
Eudemo. Adde, quod deus accipiat ab illu-
stribus personis, quibus in auro tribuitur a-
pophthegmata, quales sunt Ptolemaeus, Impera-
tores, Reges, Legati. Haec quo pretio fuerint,
satis indicat eruditus de Apophthegmatis Pla-
tarchi libellus quem, Traiano Imperatori ob-

Corr. Tacit.
Hist. li. 1.
Salust.
Quart.

Ex Stromato
Geaco.

